И. АРАБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИНИН

ЖАРЧЫСЫ

ВЕСТНИК

КЫРГЫЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. И. АРАБАЕВА

ISBN 1654-5611

одпись ________________ заверяю
ченый секретарь ________________
КГУ им. И. АРАБАЕВА

**ВЕСТНИК
КЫРГЫЗСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА имени И.АРАБАЕВА**

ВЫПУСК 1 (2017)

Серия: педагогика и психология

ЧАСТЬ 2

Международная научно-практическая конференция «Место литературы и педагогики в эпоху глобализации», посвященная 60-летнему юбилею доктора педагогических наук, профессора АБДЫКЕРИМ МУРАТОВА

(12 мая, 2017 года)

Точка зрения опубликованных в Вестнике статей может не совпадать с позицией редколлегии. Материалы, публикуемые в журнале, признаются ВАК Кыргызской Республики в качестве научной статьи.

Журнал зарегистрирован Министерством юстиции КР.

Журнал распространяется в Кыргызской Республике и в странах СНГ.

ISBN 1654–5611

**Адрес: г. Бишкек,
ул. Раззакова, 51
Тел.: 66–39–90**

Отпечатано в типографии «Maxprint»

Главная редакционная коллегия:

1. **Абдырахманов Т.А.** – д.и.н., профессор, главный редактор
2. **Каниметов Э.Ж.** – к.ф.н., доцент
3. **Конурбаев Т.А.** – к. психол., доцент

Члены редакционной коллегии:

1. Калдыбаева А.Т. – д.п.н., профессор
2. МуратовА.Ж. – д.п.н., профессор
3. Мусаев С.Ж.– д.ф.н., член- корр, НАН КР
4. Алиев Ш.А.. – д.ħ.н., профессор
5. Акиева Г.С. – д.п.н., профессор
6. Чоров М.Ж. – д.п.н., профессор
7. Панкова Т.В. – д.п.н., профессор

Редакционная коллегия серии: педагогика

1. Эсенгулова М.М. – к.п.н., доцент
2. Койлубаева Н.К. – к.п.н., и.о., доц.
3. Иманкулова С.Э. – к.п.н., и.о., доц.
4. БектуровТ.М. – к.п.н., ст. преп.

Подпись ______ заверяю
Ученый секретарь ______
КГУ им. И. АРАБАЕВА

МАЗМУНУ

4-СЕКЦИЯ

КЫРГЫЗ ЭЛДИК ПЕДАГОГИКАНЫ ИЗИЛДӨӨСҮНҮН ЗАМАНБАП МИЛДЕТТЕРИ, ТАРЫХЫЙ ЭВОЛЮЦИЯСЫ, МЕТОДИКАСЫ, МЕТОДОЛОГИЯСЫ

МЕТОДОЛОГИЯ, МЕТОДИКА, ИСТОРИЧЕСКАЯ ЭВОЛЮЦИЯ И СОВРЕМЕННЫЕ ЗАДАЧИ ИЗУЧЕНИЯ КЫРГЫЗСКОЙ НАРОДНОЙ ПЕДАГОГИКИ

Байгазиев С.
Өлкөбүздөгү бүгүнкү адеп тарбиясы: абалы жана проблемалары 7

Аалиева Ш.К.
"Манас" эпосундагы кыргыз пассионаризмин изилдөөдөгү негизги проблемалары 17

Абдраева Н.Э.
Элдик каада-салт ырлары – баланы тарбиялоонун башкы каражаты 19

Абдубалиева Б. Ж.
Байыркы акылман ойлор 21

Ажыбаева Н.Э.
Абдылдабек Алымбек уулу-өз доорунун чыгаан инсаны 25

Алымбаева Б.Б., Сабырова Э. С.
Этнопедагогические особенности семейного воспитания девочек 28

Анарбаева Г. А.
«Манас» эпосу элдик тарбия таалим казынасы 31

Аман кызы Бактыгул
Жеңижоктун чыгармаларындагы даанышмандык ойлор 34

Амираева Л.

Кол өнөрчүлүк ийримдеринде 7-8 класстын окуучуларына Чий чырмоону үйрөтүү 37

Баялиева А.С.
Макал-ылакаптар жаштарды демократиялуулукка тарбиялоонун каражаты катары. 40

Ботоканова Г. Т.
Традиционная культура в условиях глобализации 43

Жантаев А.С. Аскар уулу Таалайбек
Махмуд Кашгаринин «Түрк тилдеринин сөздүгүндө» адеп, тарбия жана маданият маселелеринин камтылышы 48

Жантелиева Н.Г,
Эпос «Манас» в исследованиях А.Н.Бернштама 51

Жумабаев Э.Т. Эралиева Э.Т
Этнопедагогические проблемы формирования человеческих ценностей и формирование готовности молодого поколения к трудовой и семейной жизни. 54

Жумаева Г.З.
Токтогул акындын устат -шакирт өнөрканасынын өзгөчөлүгү 57

Жуматаева А.С.
Салттуу билимдерди колдонуунун көйгөйлөрү 61

Каденова Ж.Т.
Манас баатырды табиятты сүйүүгө тарбиялоо 63

Подпись ________ заверяю
Ученый секретарь
КГУ им. И. АРАБАЕВА

Ашымбаева Т.А.
Социалдык педагог жана социалдык кызматкердин ишмердүүлүгүнүн өзгөчөлүктөрү тууралуу 242

Батаканова С.Т.
Жаштарды тарбиялоодо көркөм адабияттын ролу 245

Кадиян С. Бообекова
Жогорку окуу жайларында «Үй бүлө психологиясы» предметин окутуунун мааниси 249

Дейдиева Фарида.
Проблемы становления всесторонне (духовно-физической) развитой личности на современном этапе развития общества (на примере творчества Ч.Айтматова) 257

Дергунова Е.Ю.
Поликультурная компетентность и условия ее формирования 261

Джапарова З. Б.
Атайын жана инклюзивдик билим берүү – тарых, келечек, көйгөйлөр 264

Джумашева Н.
Некоторые педагогические аспекты развития учебной мотивации 266

Дуйсекеева Н.Ж.
Педагогическое измерение как определитель качества образования 272

Джакыпов К.К.
Кыргыз Республикасында музыкалык билим берүү багытында жүргүзүлгөн реформалык өзгөрүүлөр: анын оң жана терс натыйжалары 275

Жуматаева А.С.
Азыркы учурда кыргыз коомундагы жаштарды улууларды урматтоого тарбиялоо проблемалары 280

Жумагулова Г. А.
Окумуштуулардын изилдөөлөрүндөгү педагогикалык компетенттүүлүктү калыптандыруу маселелери 283

Ибрагимова К. К.
Дидактический дискурс как совокупная коммуникативная деятельность учителя и обучающегося 287

Иманкулова С. Э.
Основные подходы в исследовании инклюзивного образования 292

Ирсалиева Н. А.
Билим берүү процессинде окуучуларды эмгекке тарбиялоо менен кесипке багыт берүү 295

Карабалаева Г.Т., Мамырова М.И.
Формирование этнокультурной компетентности студентов в процессе кураторской работы 297

Качиева А.Е.
Класс жетекчинин ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары 301

Койлубаева Н.К.
Окуучуларда адептик сапаттарды калыптандырууда тарбиялоонун натыйжалуу усулдары 305

Конгайтиева С.А., Бабаназарова С.Ж.
Үй-бүлөдө адептүүлүккө тарбиялоо 307

Мирзалиева Э.Б., Несипбаева З.С.
Роль семьи в формировании нравственных качеств личности 311

Подпись ________ заверяю
Ученый секретарь ________
КГУ им. И. АРАБАЕВА

УДК: 376

Джапарова З.

И. Арабаев атындагы КМУ
педагогика факультетинин атайын педаго
жана психокоррекция кафедрасынын
окутуучусу, ЖОЖдор аралык инклюзи
билим берүү лабораториясынын методи

АТАЙЫН ЖАНА ИНКЛЮЗИВДИК БИЛИМ БЕРҮҮ – ТАРЫХ, КЕЛЕЧЕК, КӨЙГӨЙЛ

Түйүндүү сөздөр: *инклюзия, психологиялык-медициналык-педагогикалык кенеш берүү, муктаждыктары бар балдар,социалдашуу, атайын билим берүү.*

Аннотация: *Азыркы учурда жашоонун баардык тараптарында, анын ичинде билим катмарында дагы өзгөрүүлөр жүрүп жатат. Мүмкүнчүлүктөр чектелген балдарга дагы мамиле баштады: алардын уникалдуулукка жана сыйлоого укуктарын адамдар тааный башташты. Мын учурдун эң ачык мисалы, инклюзивдик билим берүү идеологиясында көрүнөт. Макалада ден-соо мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдарды системалуу тарбиялоо жана окутуудагы биздин республика тарыхы кыскача каралат. Кыргызстанда инклюзивдик билим берүүнү ишке ашыруу боюнча кадам белгиленет. Мүмкүнчүлүгү чектелген балдар менен иштөөчү адистерди даярдоо тармагындагы реформалар жөнүндө сөз козголот.*

Джапарова З.

Старший преподаватель кафед
специальной педагогики и психокоррекции факульт
педагогики Кыргызского государствен
университета им. И.Арабаева, методист лабора
межвузовского инклюзивного образов

СПЕЦИАЛЬНОЕ И ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – ИСТОРИЯ, БУДУЩЕЕ, ПРОБЛЕМЫ

Ключевые слова: *инклюзия, психолого-медико-педагогическая консультация, дети с особы образовательными потребностями, социализация.*

Аннотация. *В настоящее время происходят значительные изменения во всех областях жиз включая сферу образования. Меняется и отношение к детям с ограниченными возможностями здоров признание их уникальности и уважение прав личности. В этом случае наиболее очевидный пример и инклюзивного образования. В статье раскрываются вопросы систематического воспитания и обуч детей с ограниченными возможностями здоровья и этапы внедрения инклюзивного образова истории нашей республики. Рассматриваются реформы в области подготовки специалис работающих с детьми с ограниченными возможностями здоровья.*

Djaparova Z.

Senior lecturer of the depar
Special pedagogy and psychocorrection fac
Pedagogy of the Kyrgyz
University of. I.Arabayeva, methodi
of the laboratoryIntercollegiate incl
education Bishkek, Kyrgyz Rep

SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION - HISTORY, FUTURE, PROBLEMS

Key words: *inclusion, psychological-medico-pedagogical consultation, children with special educati needs, socialization.*

Abstract: *At present, there are significant changes in all areas of life, including education. The attit towards children with disabilities is also changing: recognition of their uniqueness and respect for the right the individual. In this case, the most obvious example is the idea of inclusive education. The article reveals issues of systematic education and training of children with disabilities and the stages of introducing inclus education in the history of our republic. Reforms in the field of training specialists working with children w disabilities are under consideration.*

Подпись ______ заверяю
Ученый секретарь ______
КГУ им. И. АРАБАЕВА

Адам укуктарынын дүйнөлүк стандарттарында: баардык балдар өзүлөрүнүн теңтуштары менен, үйнө жакын мектепте, ата-энесинен алыстабай билим алууга укугу бар экендиги белгиленген.

Дүйнө жүзүндө өнүгүүсүндө ар кандай бузулуулары бар балдарды окутууда ар түрдүү практикалар ар. Инклюзивдик билим берүү, интеграция, атайын билим берүү сыяктуу билим берүүнүн шарттары аралган учурлар кездешет.

Биздин өлкөнүн билим берүү мейкиндигинде жогоруда белгиленген билим берүүнүн түрлөрү кездешет.

Ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдарды системалуу тарбиялоо жана окутуудагы биздин республиканын тарыхы Совет бийлигинин орношу менен тыгыз байланышта. Аталган балдар үчүн атайын мектептер XXкк. 30-жж. алгачкы мектептер ачылган.1936-37жж. акыл- эс өнүгүүсү артта калган балдар үчүн мектептердин саны 47ге жеткен. Ал эми угуусу бузулган балдар үчүн биринчи мектеп 1934-ж. ачылса, 1939-ж. көрүүсү бузулган балдар үчүн мектеп ачылган. Бирок бул мектептерде окутуунун сапаты начар болуп, практика менен байланыштуу болгон эмес. Ата мекендик согуш аяктагандан кийин өнүгүүсү артта калган балдар үчүнмектептерде окутууну формалдуу эмес, эмгекке окутууга максималдуу конул бурууу боюнча тийиштүү документтер абыл алынган. 1960-70-жж. өнүгүүсүндө бузулуулары балдарды өз убагында таап, эсепке алуу боюнча иш-чаралар жүргүзүлө баштаган. 1980- жж. баштап өнүгүүсүндө бузулуулары балдар үчүн атайын адистештирилген бала-бакчаларды ачууга чоң көңүл бурулган. Республикада андан тышкары логопеддик пункттар уюштурулган. Ошол эле учурда атайын мектептердин материалдык базасын жөнгө салуу, педагогикалык-психологиялык медициналык-комиссиялардын ишин жакшыртуу боюнча иш чаралар жүргүзүлгөн[1].

Советтер союзу жоюлгандан баштап ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдарга көңүл буруу башка нукка бурулду. Көмөкчү мектептердин көбү, таяныч –кыймыл сферасы бузулган балдар үчүн интернат-мектеп, психикалык өнүгүүсү артта калган балдар үчүн мектептер жабылды. Ошону менен бирге ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдардын ата-энелери активдешип, коомдук уюмдар түзүлө баштады. Мамлекеттик эмес коомдор ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдарга, алардын укуктук абалын коргоо маселелерине коомчулуктункөңүлүн буруууга аракет кыла башташты.

Бул учурда ата-энелер коомчулугу өнүгүүсү артта калган балдар үчүн жаңы технологиялар, жаңы ыкмаларды иштеп чыгуу аракеттерин көрүштү.

Мамлекеттик органдар тарабынан ден-соолук мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдарга социалдык кызматтерди жаңыча уюштуруу боюнча камылга көрдү. Ошол эле учурда аталган балдар менен иштөөчү адистерди даярдоо тармагында дагы көп реформалар болду. И.Арабаев атындагы университеттинин дефектология факультетинин дефектология бөлүмү алгач атайын психология жана дарылоо институту болуп, кийинчерээк 2003-ж. Башталгыч билим жана мектепке чейинки берүү факультети менен биригип Педагогика институтунун составына кирди. Бул институттун составында дефектология факультети атайын билим берүү уюмдары менен байланышын бекемдеп, жана балдарга аз да болсо жардам берүү максатында ар бир жыл салт катары Кайрымдуулук акцияларын өткөрүп келет.

2009-ж. бери болочок педагогдор үчүн “Инклюзивдик билим берүү” курсу окулат.

Азыркы учурда жашоонун баардык тараптарында, анын ичинде билим берүү катмарында дагы өзгөрүүлөр жүрүп жатат. Мүмкүнчүлүктөр чектелген балдарга дагы мамиле өзгөрө баштады: алардын адилдуулукка жана сыйлоого укуктарын адамдар тааный башташты. Мындай учурдун эң ачык мисалы, инклюзивдик билим берүү идеологиясында көрүнөт.

Инклюзивдик билим берүүнүн негизине балдарды дискриминациялоону бардык түрлөрүн жоюу, баардык адамдарга бирдей мамилени камсыз кылуу идеологиясы жатат, ошону менен бирге өзгөчө билим муктаждыктары бар балдарга өзгөчө шарттарды түзүү зарылчылыгын белгилейт. Инклюзивдик билим берүү – баардык балдардын ар түрдүү муктаждыктарын камсыз кылуучу, баарына жеткиликтүү жалпы билим берүү процессин өнүктүрүү, демек мугалимден жогорку деңгээлдеги профессионалдуулукту, ...уулукту, сыпайылуулукту, ийкемдүүлүктү, баардык балдарды уга билүү жана түшүнө билүүлүктү талап кылат.

Инклюзивдик билим берүү жалпы педагогиканын философиясына, концептуалдык негиздерине, принциптерине, жана закон ченемдүүлүктөрүнө таянат. Ошону менен бирге анын негизги принциптери:

1. Адамдын баалуулугу анын жөндөмдүүлүгүнө жана жетишкендиктерине көз каранды эмес. Ар бир адам уникалдуу!
2. Ар бир адам сезүүгө жана ойлонууга жөндөмдүү.
3. Ар бир адам пикир алышууга, жана аны башкалар угууга укугу бар.
4. Чыныгы билим алуу реалдуу мамиле түзүү аркылуу гана ишке ашат: баардык адамдар бири бирине муктаж, баардык адамдар теңтуштарынын жана улуулардын колдоосуна, достугуна муктаж.

“Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдардын *укуктары жана кепилдиктер* жөнүндө” ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдарга карата мамлекеттик саясатты аныктаган мыйзамдык акт болуп эсептелет. Бул мыйзам жарандардын аталган категориясынын укуктары кепилдиктерин республиканын башка жарандары менен бирдей жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгүн

камсыз кылууну регламенттейт. Мыйзам ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелген адамдардын жашоо ишмердүүлүгүндөгү чектөөлөрдү жок кылып, алардын коомдо толук кандуу жашап, коомдун экономикалык жана маданий чөйрөлөрүнө активдүү катышуусуна, ошондой эле өздөрүнүн жарандык милдеттерин аткаруусуна жагымдуу шарттарды түзүүнү көздөйт.

Бул тарбиялоонун жана окутуунун интегративдүү формалары жөнүндө акыркы жылдары көп айтылып жаткан билим берүү системасына дагы толугу менен тиешелүү . Билим берү ү системасынын мыйзам ченемдүү өнүгүү этабы болуп инклюзивдик билим берүү нү киргизү ү эсептелет

Инклюзивдик (француз тилинен inclusif – өзүнө киргизүүчү латын тилинен –include-кошом) же кошулган билим берүү – өзгөчө билим берүү муктаждыктары бар балдарды жалпы билим берүүчү мектептерде окутуу процессин сүрөттөө үчүн колдонуучу термин.

Инклюзивдик билим берүүнүн негизине балдарды дискриминациялоону бардык түрлөрүн жокко, бардык адамдарга бирдей мамилени камсыз кылуу идеологиясы жатат, ошону менен бирге өзгөчө билим керектөөлөрү бар балдарга өзгөчө шарттарды түзүү зарылчылыгын белгилейт. Инклюзивдик билим берүү – бардык балдардын ар түрдүү муктаждыктарын камсыз кылуучу, барына жеткиликтү ү жалпы билим берү ү процессин өнүктүрүү.

Инклюзивдик билим берүү- бул ар бир адамга жеткиликтүү билим алуунун уникалдуу процесси. Аталган процесстин алкагында окучулардын башкалардан айырмаланышына,өзгөчөлүктөрүнө байланыштуу билим берүүдөгү тоскоолдуктар жок кылынып, алардын потенциалынын ачылышына жол берилет.

Инклюзивдик билим берүү эффективдүү болушу үчүн коомдун, биринчи кезекте мугалимдердин көз карашы өзгөрүшү зарыл. Мугалимдин профессионалдык ой-жүгүртүүүсү, анын инсандык сапаттарынын деңгээли инклюзивдик билим берүүнү алдыга жылдыруучу фактор катары эсептелет. Педагог моралдык жактан туруктуу, профессионалдык жактан компетенттүү, жана маданий деңгээли жогору болушу зарыл. Инклюзивдик билим берүүнү ишке ашырууда мугалим окуучуларды гана окутпастан, өзү дагы окуйт, башкача айтканда эки тараптуу окутуу жүзөгө ашат. Демек,мугалимдин инсандык сапаттарынан жана анын ийкемдүү башкаруусунан, окутулуп жаткан топтун ичиндеги психоэмоционалдык атмосфера көз каранды. Мугалим инклюзивдик билим берүүнү ишке ашырып жатып гумандуулукту, ак көңүлдүүлүктү, чыдамдуулукту, жана өзгөчө билим керектөөлөрү бар балдарга сый мамиле көрсөтүүнүн үлгүсү болушу керек.

Аталган процессте педагог окуучуларынын эмоционалдык жана руханий ден-соолугуна жоопкерчиликтүү экендигин унутпай, билим алуу үчүн жагымдуу микроклиматты түзө билиши зарыл. Анын берген ар бир маалыматы окуучулардын инсандык сапаттарына шек келтирбей, позитивдүү болушу керек.

Пайдаланылган адабияттар:

1. Акиева Г.С. Кыргыз Республикасында аномалиялуу балдарды окутуу жана тарбиялоо системасын өнүктүрүү тарыхы /1920-1990 жылдар/. – Б.,1994
2. Джумагулова Ч. Инклюзивдик билим берүү Борбордук Азияда. – Б., 1989
3. Мишина Г.А., Моргачева Е.Н. Коррекционная и специальная педагогика. ФОРУМ: ИНФРА. – М. 2007. – 144 с.
4. Тилекеев К. М., Быковченко Н. С., Эсенгулова М. М. Инклюзивдик билим берүү жогорку мектепте. – Б., 2010
5. Обучение детей с проблемами в развитии в разных странах./Хрестоматия. – СПб, 1997

УДК: 37.01/.09

Джумашева Н.

Магистрант факультета

Педагогики КГУ им. И.Арабаева

НЕКОТОРЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ УЧЕБНОЙ МОТИВАЦИИ

Ключевые слова:*мотив, классификация мотивов, мотивация, учебная мотивация, учебная деятельность, образовательные технологии.*

Аннотация. *В данной статье рассматриваются вопросы развития учебной мотивации в процессе учебной деятельности. Затрагиваются также вопросы образовательных технологий, способствующих развитию учебной мотивации, технологии проблемного обучения, технологии обучения в сотрудничестве,*

Подпись ______________ заверяю
Ученый секретарь ______________
КГУ им. И. АРАБАЕВА